

Nr 49.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av den Internationella arbetsorganisationens sjätte sjöfartskonferens år 1946 fattade beslut, såvitt propositionen hänvisats till lagutskott.

Genom en den 30 maj 1947 dagtecknad proposition, nr 321, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden anhållit om riksdagens yttrande angående följande i nämnda protokoll omförmälda, av den Internationella arbetsorganisationen år 1946 vid dess tjugooåttonde sammanträde (sjätte sjöfartskonferensen) fattade beslut, nämligen

konvention (nr 68) angående kosthåll och utspisning för fartygsbesättningar,
konvention (nr 69) angående behörighetsbevis för skeppskockar,
konvention (nr 70) angående social trygghet för sjömän,
rekommendation (nr 75) angående avtal om social trygghet för sjömän,
rekommendation (nr 76) angående sjukvård för sjömäns anhöriga,
konvention (nr 71) angående pensionering av sjömän,
konvention (nr 72) angående semester med bibehållen hyra för sjömän,
konvention (nr 73) angående läkarundersökning av sjömän,
konvention (nr 74) angående behörighetsbevis för matrosar,
rekommendation (nr 77) angående anordnande av utbildning till sjötjänst,
konvention (nr 75) angående besättningens bostäder å fartyg,
rekommendation (nr 78) angående skyldighet för redare att tillhandahålla
säng- och mäsutrustning jämte andra artiklar åt besättningen, och
konvention (nr 76) angående hyror, arbetstid och bemanning å fartyg.

Propositionen har, såvitt angår konventionen (nr 71) angående pensionering av sjömän, hänvisats till bankoutskottet och i övrigt till lagutskott. I de delar propositionen hänvisats till lagutskott, har den behandlats av andra lagutskottet.

Inom kommerskollegium verkställda och inom delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet granskade översättningar av originaltexterna till ifrågavarande konventioner och rekommendationer ha fogats såsom bilagor (Bilaga A—M) vid propositionen (se s. 23—67), vartill utskottet får hänvisa.

Internationella arbetsorganisationen har vid olika tillfällen till behandling upptagit frågor rörande sjöfolkets arbetsförhållanden. Tidigare ha fem sam-

manträden, som uteslutande ägnats dylika frågor, s. k. sjöfartskonferenser, avhållits. Såsom en förberedelse till en sjätte sjöfartskonferens ägde i Köpenhamn under tiden 15 november—1 december 1945 rum en förberedande konferens, vid vilken antogs preliminära texter att tjäna såsom underlag för den blivande sjöfartskonferensens arbete.

Såsom Internationella arbetsorganisationens tjuugoåttonde sammanträde hölls *den sjätte sjöfartskonferensen* på inbjudan av Amerikas förenta staters regering i Seattle i staten Washington under tiden 6—29 juni 1946. Vid konferensen voro 32 länder representerade. Sverige deltog i sammanträdet med en fullständig delegation bestående av regeringsombud och ombud från arbetar- och arbetsgivarsidorna.

Konferensen har betecknats såsom den hittills viktigaste och mest omfattande av sjöfartskonferenserna. Den antog sålunda ett stort antal konventioner och rekommendationer, vilka omfatta flertalet av de viktigaste frågorna angående sjöfolkets välfärd. Vid konferensen gjordes vidare för första gången under Internationella arbetsorganisationens tillvaro ett försök att fastställa en internationell minimilön. Konferensen beslöt därjämte, likaledes för första gången, att i vissa konventioner införa en klausul, som möjliggör ratificering på grundval av kollektivavtal. Ratificeringen förutsätter sålunda icke lagstiftningsåtgärder, därest någon stat skulle finna det önskvärt att icke anlita lagstiftningsvägen i något ämne, som reglerats genom kollektivavtal.

På konferensens dagordning hade följande ämnen upptagits: 1) direktörens rapport; 2) social trygghet för sjömän; 3) besättningsbostäder ombord; 4) kosthåll och utspisning; 5) utbildning till sjötjänst m. m.; 6) semester; 7) stadigvarande sysselsättning för sjöfolk; 8) erkännande av sjöfolksorganisationer; 9) hyror, arbetstid och bemanning å fartyg. Därjämte hade konferensen att taga ställning till ett antal före dess början i vederbörlig ordning väckta förslag om resolutioner i vissa frågor, som icke upptagits på dagordningen.

Behandlingen av de på dagordningen uppförda frågorna ledde till antagande av ovannämnda nio konventioner och fyra rekommendationer, vilka enligt Internationella arbetsorganisationens stadga skola underställas riksdagen.

Över konventionerna och rekommendationerna ha *yttranden* avgivits av 1946 års sjömanskommitté, kommerskollegium samt delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet. Kommerskollegium, som vid sin behandling av ärendet haft tillfälle att taga del av sjömanskommitténs yttrande, har i ärendet hört Sveriges redareförening, Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet och Svenska sjöfolksförbundet, vilka organisationer även äro representerade i sjömanskommittén. Kollegium har därjämte inhämtat yttranden beträffande vissa konventioner från annan statlig myndighet eller samrått med sådan vid yttrandets avgivande. Socialpolitiska delegationen har vid avgivande av sitt yttrande haft tillgång till samtliga övriga yttranden.

I propositionen lämnas å s. 4—21 en sammanfattande redogörelse för det huvudsakliga innehållet i konventionerna och rekommendationerna, av gällande svensk rätts stadganden i ämnet samt i avgivna yttranden. I dessa stycken får utskottet, i den mån icke det följande giver tillräckliga upplysningar, hänvisa till propositionen.

Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet har beträffande flertalet konventioner antingen icke kunnat tillstyrka deras ratifikation eller uttalat sig för att med frågan om ratifikation av dem från svensk sida av olika anledningar borde anstå. Delegationen har därvid dock understrukt viktigen av att de principer, som funnit uttryck i konventionerna och rekommendationerna, beaktades vid det fortsatta lagstiftningsarbetet, i den utsträckning så vore möjligt och lämpligt. Med hänsyn till intresset att internationellt sett vinna enhetlighet i bestämmelserna för sjöfartsnäringen syntes det nämligen vara ett starkt önskemål, att den svenska lagstiftningen på hithörande områden utformades på ett sådant sätt, att konventionerna kunde för vårt lands del ratificeras samt att de i rekommendationerna framförda förslagen vunne tillämpning.

I fråga om *konventionen nr 72 angående semester med bibehållen hyra för sjömän* framhålles i propositionen, att saklig överensstämmelse mellan konventionen och de genom lag och avtal reglerade semesterförhållandena för svenskt sjöfolk kunde anses i det väsentliga vara för handen. Konventionen företedde emellertid påfallande avvikelser från den svenska ordningen. I konventionen gäves sålunda regler om längre semester för befäl än för manskap, medan den svenska lagstiftningen icke upptog annan skillnad mellan olika arbetstagargrupper än att vissa arbetstagare med särskilt påfrestande arbete äga rätt till längre minimisemester än arbetstagare i övrigt. Därjämte förekomme smärre avvikelser från konventionen, avseende huvudsakligen sättet för beräkning av semesterns längd samt rätten till semester vid vissa avbrott i anställningen.

Kommerskollegium utgår ifrån att det icke kan ifrågasättas att frångå den svenska lagstiftningens enhetliga reglering med samma minimum för samtliga semesterberättigade till förmån för ett system med differentierad semester för skilda kategorier. Kollegium yttrar vidare, att kollegium icke kunnat finna tillräcklig anledning föreligga att ställa ratifikationsfrågan på framtiden i avvaktan på vad som eventuellt kunde komma att avtalas i fråga om semester för befålets del. På grund härav och då, såvitt anginge menigt sjöfolk, de svenska lagbestämmelserna i deras helhet betraktade enligt kollegii bedömande innebure icke oväsentligt större förmåner än konventionen avsåge, borde för Sveriges del anledning att ratificera konventionen icke vara för handen.

Socialpolitiska delegationen har däremot funnit, att en närmare utredning borde företagas angående Sveriges möjligheter att ansluta sig till konventionen.

Rörande innehållet i *konventionen nr 75 angående besättningens bostäder å fartyg* torde följande få anföras.

Konventionen nr 75 gäller i huvudsak maskindrivna handelsfartyg med en bruttodräktighet av 500 registerton eller mera. Dock skall konventionen, där så är skäligt och lämpligt, tillämpas jämväl å fartyg med en bruttodräktighet mellan 200 och 500 ton. Såsom huvudregel gäller att existerande fartyg äro undantagna från konventionens tillämpning (art. 18). Beträffande färdigställt fartyg, som omregistreras eller å vilket under vissa förutsättningar vidtagas väsentliga konstruktiva förändringar eller större reparationer, må dock vederbörande myndighet påfordra ändringar för att bringa fartyget i överensstämmelse med konventionens fordringar. Motsvarande bestämmelse gäller i visst fall även i fråga om fartyg under byggnad eller ombyggnad. I samtliga fall bör myndigheten höra berörda redar- och sjöfolksorganisationer.

Den bostadsstandard konventionen nr 75 åsyftar att genomföra motsvarar i stort sett den, som å flertalet svenska handelsfartyg åstadkommits genom tillämpning av kungörelsen den 30 juni 1943 angående bostäder m. m. å fartyg för ombord anställda. Emellertid företer konventionen ett avsevärt antal, ehuru mindre betydande avvikelser från bestämmelserna i bostadskungörelsen i såväl skärpande som mildrande riktning. Bland skärpningarna må särskilt framhållas fordringarna i följande avseenden (§-hänvisningarna avse bestämmelserna i bostadskungörelsen): sovrumms belägenhet (art. 10: 1—3, jämför 5 §); höjd i sovrums (art. 10: 7, jämför 6 § 3 mom.); kojstorlek (art. 10: 16, jämför 7 § 1 mom.); storlek av klädsåp (art. 10: 22, jämför 15 § 1 mom.); två mässrum för manskap (art. 11: 3, jämför 16 § 1 mom.); rekreatiionsutrymmen (art. 12, jämförlig bestämmelse saknas); antalet vattenklosetter (art. 13: 1—5, jämför 19 § 1 och 3 mom.); antalet duschar (art. 13: 4, jämför 18 §); varmt färskt vatten (art. 13: 6, jämför 18 §); anordningar för klädtvätt och klädtorkning (art. 13: 13 och 14, jämförlig bestämmelse saknas); sjukrum å fartyg som ej går i oceanfart (art. 14: 1, jämför 20 § 1 mom.); sjukrums vattentillförsel (art. 14: 3, jämförlig bestämmelse saknas); och klosett för sjukrum (art. 14: 5, jämförlig bestämmelse saknas).

Sjömanskommittén har uttalat, att kommittén icke kunde finna något hinder för att Sverige ratificerade ifrågavarande konvention, enär å ena sidan existerande fartyg principiellt vore undantagna från konventionens tillämpning och å andra sidan konventionens strängare bestämmelser icke vore sådana att deras tillämpning med avseende å nya fartyg icke skulle kunna godtagas. Kommittén förordade därför, att så måtte ske.

Sveriges redareförening har framfört anmärkningar gentemot vissa bestämmelser i bostadskonventionen, vilka enligt föreningens mening innebure onödigt långtgående fordringar. Föreningen framhåller därvid särskilt konventionens föreskrifter om att sovrums endast få förläggas midskepps eller akterut, att särskilt torkrum skall inredas i alla fartyg oavsett storleken, att sjukhytt skall finnas, jämväl å fartyg som gör korta resor och att till denna hytt skall höra separat klosettrum. Föreningen förklarar sig icke kunna finna grundade skäl att vidtaga sådana utvidgningar av gällande svenska bestäm-

meler och betonar, att den höga bostadsstandarden i svenska fartyg vore allmänt erkänd bland alla sjöfarande nationer och ansedd som ett mål att eftersträva. Det vore därför förklarligt, fortsätter föreningen, att man å svenskt redarhåll icke funne det påkallat att införa längre gående föreskrifter, helst som den nya bostadskungörelsen trätt i kraft så sent som den 1 januari 1944. Om man likväl icke skulle motsätta sig en anslutning från vårt lands sida till konventionen, måste enligt föreningens mening till undvikande av obilliga konsekvenser den absoluta förutsättningen uppställas, att artikel 18 gaves en sådan tillämpning, att redan existerande fartyg icke berördes av konventionen.

Föreningen framhåller slutligen, att ikraftträdandet av konventionens föreskrifter för Sveriges del borde göras beroende av att länder, med vilka svensk sjöfart i främsta rummet konkurrerade, nämligen Danmark, Finland, Nederländerna, Norge, Storbritannien och Amerikas förenta stater, jämväl anslöte sig till konventionen.

Kommerskollegium har för egen del uttalat, att kollegium — med hänsyn till att konventionen lämnade en ratificerande stat fullt fria händer i fråga om behandlingen av existerande fartyg, vilka sålunda principiellt vore undantagna från konventionens tillämpningsområde — icke kunde finna någon av de bestämmelser, som innehölle strängare fordringar än gällande svenska författningar, vara av beskaffenhet att böra avhålla Sverige från att ratificera konventionen. Kollegium finge för den skull föreslå, att konventionen måtte ratificeras för vårt lands del. Därest så skulle ske, borde uppdrag snarast möjligt lämnas kollegium att utarbeta förslag till författningar, som erfordrades för att effektuera konventionens fordringar. Någon författning, som nödvändiggjorde riksdagens medverkan, vore, såvitt kollegium kunnat finna, ej erforderlig.

Socialpolitiska delegationen säger sig, under hänvisning till vad sjömanskommittén och kommerskollegium yttrat, kunna tillstyrka ratificering av konventionen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Gjores, har bl. a. uttalat följande:

»Enligt Internationella arbetsorganisationens stadga skall envar medlemsstat inom ett år eller i särskilda fall inom aderton månader från avslutandet av ett konferenssammanträde underställa å sammanträdet antagna konventioner och rekommendationer medlemsstatens lagstiftande församling. Med hänsyn till denna bestämmelse böra de vid Internationella arbetskonferensens tjugooåttonde sammanträde fattade besluten underställas den nu församlade riksdagen.

Konventionerna angående kosthåll och utspisning, behörighetsbevis för skeppskockar, social trygghet, läkarundersökning samt hyror, arbetstid och bemanning beröra i stor utsträckning ämnen, som nu utredas. Utredningarna väntas inom en snar framtid resultera i förslag till författningsföreskrifter eller andra åtgärder med syfte att förbättra sjöfolkets arbets- och levnadsförhållanden. I yttrandena har på grund härav föreslagits, att konventionerna

för närvarande icke skulle ratificeras. Jag ansluter mig till denna mening. Enär det framstår såsom önskvärt att skapa förutsättningar för ratifikation vid en senare tidpunkt finner jag det dock angeläget, att de i konventionerna uttryckta principerna beaktas vid det fortsatta utredningsarbetet i den utsträckning så kan befinnas möjligt och lämpligt.

I fråga om konventionen angående behörighetsbevis för matroser har i yttrandena framhållits, att beslut om ratificering borde anstå i avvaktan på att sjömansskolororganisationen hunnit utvecklas mera än som hittills skett. Jag finner denna uppfattning befogad och förordar sålunda att frågan om ratificering ställs på framtiden.

Konventionen angående semester med bibehållen hyra för sjömän visar stora överensstämmelser med den svenska semesterlagstiftningen. Vissa påfallande skillnader finnas dock. Den mest betydelsefulla olikheten är att konventionen innehåller regler om längre semester för befäl än för manskap, medan den svenska lagstiftningen icke upptager annan skillnad mellan olika arbetstagargrupper än att vissa arbetstagare med särskilt påfrestande arbete äga rätt till längre semester än arbetstagare i övrigt. På grund bland annat av att konventionen och den svenska lagstiftningen sålunda i principiellt hänseende avvika från varandra har kommerskollegium föreslagit, att konventionen icke skulle ratificeras. Sjömanskommittén och socialpolitiska delegationen ha däremot förordat, att frågan om ratifikation skulle ställas på framtiden. Sjömanskommittén har därvid särskilt hänvisat till möjligheten av ratifikation på grundval av kollektivavtal vid sidan av lagstiftningen. Med hänsyn till att konventionens bestämmelser, såsom av det anförda framgår, icke överensstämma med en grundläggande princip i vår semesterlagstiftning finner jag, liksom kommerskollegium, att konventionen icke bör ratificeras.

Konventionen angående besättningens bostäder upptager icke väsentligt strängare regler än gällande svenska bestämmelser i ämnet. Stadgandena i konventionen gälla i främsta rummet fartyg, som nybyggas. Beträffande redan existerande fartyg upptagas endast vissa regler, som envar medlemsstat kan tillämpa efter gottfinnande. Med hänvisning huvudsakligen till dessa förhållanden ha såväl sjömanskommittén som kommerskollegium och socialpolitiska delegationen förordat att ratificering sker. För egen del biträder jag denna uppfattning. Att såsom redareföreningen förordat göra särskilt förbehåll för att även vissa andra länder ansluta sig till konventionen finner jag icke påkallat.

Beträffande de föreliggande rekommendationerna finner jag för närvarande icke skäl föreslå någon åtgärd från statsmakternas sida.»

Utskottet.

Utskottet har redan tidigare vid denna riksdag givit uttryck för sin uppfattning om vikten av det internationella socialpolitiska samarbetet. Det måste därför hälsas med tillfredsställelse, att trots den av utskottet i nysnämnda sammanhang påtalade detaljrikiedom, vilken utmärker även de nu förevarande konventionerna, förutsättningar för ratificering av åtminstone

en av sistnämnda konventioner, nämligen konventionen nr 75 angående besättningens bostäder å fartyg, bedömts vara för handen. Även utskottet finner de skäl, som anförts för nämnda konventions ratificering från svensk sida, övertygande och får därför tillstyrka, att riksdagen lämnar sitt samtycke härtill.

Vad beträffar konventionerna nr 68—70, 72—74 samt 76 anser utskottet på i propositionen angivna skäl, att med avgörandet av frågan om dessas ratificering bör tills vidare anstå. I det fortsatta lagstiftningsarbetet på området bör emellertid eftersträvas, att även dessa konventioner så småningom skola kunna ratificeras.

I övrigt ansluter sig utskottet till vad departementschefen anfört i de delar, propositionen hänvisats till lagutskott, och får därför hemställa,

A. att riksdagen måtte meddela Kungl. Maj:t samtycke till att för Sveriges del ratificera Internationella arbetsorganisationens konvention nr 75 angående besättningens bostäder å fartyg; samt

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört beträffande organisationens konventioner nr 68—70, 72—74 samt 76 och rekommendationer nr 75—78.

Stockholm den 1 juli 1947.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Holmbäck, Wistrand, Forslund, Hage, Nils Elowsson, Wahlund* och Carl Eric Ericsson*;

från andra kammaren: herrar Olovson i Västerås, Ryberg, Holm*, Håstad, Larsson i Östersund, Jacobsson i Igelsbo och Lundberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

478051. Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1947.